

Virtuelna škola demokratskog rukovođenja

Mediji i javnost- Marijana Bojanić
VIII lekcija

KOMENTARI POLAZNIKA ŠKOLE

Crnogorska javnost je kada su informacije i produkt te informacije dijametralno na različitim krajevima. Naime mi volimo sve da znamo, naročito kada su afere u pitanju ali produkt te informacije ne utiče da se pokrenemo u uradimo nešto po tom pitanju. Crnogorci su krajnje pasivni, građanskog aktivizma je vrlo malo ili nimalo. Sve informacije koje građani dobiju putem medija i koje direktno pokazuju da su im određene političke strukture prevarile ih neće pokolebati da im opet daju glas. Politička kultura i svijest je na vrlo niskom nivou u Crnoj Gori i prosječni crnogorski birač ne reaguje na način na koji bi zapravo i trebao. Da kazni svaki put na biralištima političku partiju koja ga je prevarila. Kako zna da ga je prevarila? Mediji su ga obavijestili o tome a sa novom informatičkom povezanosti putem interneta informacije su na dohvata ruke.

(Zoran)

Emisija "Robin Hud" je najbolji primjer jačine medija i načina na koji on može da pomogne da se određene greške ispravljaju. Mediji su jako oružje jer barataju sa nečim što je u današnjem vremenu zlata vrijedno a to je informacija. Imati mogućnost kreiranja javnog mnjenja u svijetu je ključ uspjeha, međutim u Crnoj Gori to nije od prevelike važnosti. Iako mi svi znamo za informacije o zloupotrebi recimo službenih vozila i znamo da se sve to finansira iz našeg džepa jer smo sve to i saznali iz medija naš građanin neće uraditi ništa. Prosto je takva realnost u Crnoj Gori.

(Darko)

Kako se u samoj temi navodi, mediji su zapravo čuvari demokratije, bar bi trebalo da budu. Ako postoji niz primjera u kojima mediji u Crnoj Gori ne ispunjavaju tu ulogu, niti većina njih ne pokazuje volju da to učine, kako i u kojoj mjeri možemo govoriti da živimo u demokratskom društvu. Crnogorska javnost ne reaguje na pravi način na pitanja koja su od javnog interesa jer kod nas još uvijek nemamo razvijenu građansku svijest. Ovo se u velikoj mjeri može pripisati i strahu/pritisaku koju mnogi građani, posebno oni zaposleni u državnoj upravi "uživaju" od strane vlasti. Postoji niz primjera koji dokazuju da u Crnoj Gori demokratija postoji u teorijskom ali ne i u praktičnom smislu. Čak i pored evidentnih kršenja osnovnih postulata demokratskih procesa i kompetitivne demokratije institucije sistema se oglašuju o to.

Tako da, ni u kom smislu ne možemo o Crnoj Gori govoriti kao o demokratskom društvu u njenom punom značenju. Kada imamo visok stepen korupcije, nepotizma, kada se funkcije u državnim preduzećima skoro pa smatraju nasljednim, kada je važnije imati člansku kartu nego fakultetsku diplomu kako onda govoriti o demokratiji i društvu jednakih šansi?

(Mileta)

U eri interneta i brojnih medija, informacije dobijamo neprekidno. Gotovo da smo postali zavini od toga da budemo informisani, nerijetko i o stvarima na koje ne utičemo niti one mogu uticati na nas. Na ovaj način Svijet postaje neraskidivo povezan. U tom „moru“ informacija,

mora se često govoriti o kvalitetu. Najprije, postavimo pitanje šta informacija ima za cilj? Potom, ko je onaj ko je pušta u javnost? Koji su njegovi izvori? Da li je informacija uistinu relevantna? Da li je informacija prenesena u potpunosti i je li provjerljiva?

Kada imamo odgovore na sva ova pitanja, jedino možemo biti uvjereni da imamo potrebu za tom informacijom, kao i da je ona ispravna u potpunosti.

Ovdje u korijenu treba govoriti o etici poslovanja medija. Tek potom, postaviti pitanje kako i zašto baš tako na prenesenu vijest reaguju građani.ž

Da li javnost zna da upotrijebi informaciju – Svjesni smo da imamo nebrojene mogućnosti da se informišemo. Ipak, kao što rado govorimo o intenzivnoj penetraciji interneta u Crnoj Gori, pa je činjenica da se on ne koristi u adekvatne svrhe, isto tako i informacije uopšte – postoje, slobodan je njihov protok, ali ne iniciraju odgovor.

Informacija je od javnog interesa samo onda kada joj je cilj da bude informacija a ne senzacija, tako da je pitanje javnog interesa diskutabilno.

Informacije nerijetko imaju cilj da afirmišu određenu politiku ili stav, a ne da nezaisno informišu

Nezavisni mediji su rijetkost u Crnoj Gori, što je čini loše informisanim društvom; paradoksalno, većina medija je instruisana od strane opozicije, no ipak, vlast se održava. Povod tome vidim u činjenici da su navedeni mediji izuzetno naklonjeni senzaciji. Ljudi to vole da čitaju ali u momentu odluke im takva informacija nije reper za odlučivanje. Tada je jako teško praviti poređenje novinara čija vijest nije odjeknula kako je očekivano sa neshvaćenim umjetnikom. Ukoliko je vijest stvarana samo da bi imala odjeka, a ne da bi informisala i dala se na rasuđivanje, onda zapravo, nije ni trebala da bude prihvaćena. Dakle, odgovor je i u narodu generalno i u medijima kao takvim. Kada mediji zaista budu iskočili iz kolosjeka jednostranom gledanju na situaciju bilo koje vrste, vjerujem da će postojati veća mogućnost da im se građani priklone i zaista pruže povjerenje.

(Ilija)

Kakav uticaj će mediji imati na društvo, i samim tim ga (ne)pokrenuti, zavisi od socijalno-psiholoških uslova u kojima se poruka saopštava, zatim od toga da li (ne)postoji opšta saglasnost u vezi sa datom problematikom ili makar (ne)zainteresovanost. No, ključno pitanje je povjerenje u medije imajući u vidu da je savremeni svijet - svijet u kojem se sve, pa i sfera duhovnih vrijednosti, svodi samo na ono što je korisno i djelotvorno. U tom kontekstu, postati svjestan da nijesu svi mediji prozor u svijet, već manipulativno sredstvo u komercijalne ili političke svrhe predstavlja najveću dragocjenost. Opšti socijalni i ekonomski problemi: siromaštvo, niska stopa zaposlenosti, nizak životni standard i sl. predstavljaju idealnu podlogu na kojoj će se primiti razni korovi intelektualne, etičke, estetske, kulturne i umjetničke slabosti. Nemogućnost građana da slobodno vrijeme, zbog nedostatka novca, popune kvalitetnim sadržajima koji bi im pomogli da se oslobode svakodnevnog stresa stečenog na poslu ili zbog nezaposlenosti, ventil za stres i/ili puko popunjavanje „dosadnog“ popodneva postaju brojni TV show-i. Što više gledamo i slušamo, to manje čitamo i razmišljmo, a takvima je najlakše manipulirati.

(Jelisaveta)

Jedan od tri stuba građanske kontrole vlasti uz opoziciju i nevladin sektor svakako su i nezavisni mediji, normalno uz građane i građanke koji su u centru svih dešavanja. Možda je čak uloga slobodnih medija i veća, obzirom da su oni ti koji bi trebali da kontrolišu i vlast i opoziciju, i vladin i nevladin sektor. Da ukazuju na greške i propuste i jednih i drugih, odnosno na netransparentnost i

eventualnu nepravilnost u njihovom radu, a da pritom budu potpuno objektivni i nepristrasni posmatrač i sudionik. Time je očigledno i njihova odgovornost veća, i njihova funkcija značajnija.

Očigledno je da nezavisni mediji, imaju opstrukciju u svom radu, opstrukcije su male i velike. Od strane nelojalne konkurencije, izdašno pomognute i finansirane od strane države, preko različitih pravno, političko, državnih prepreka. Pa do nekih uslovno rečeno opstrukcija i od onih kojima se mediji obraćaju, znači od građana. Opstrukcija od strane državnog aparata je uslovljena njihovom potrebom da sačuvaju mnoge svoje tajne, da mnoge nezakonitosti prikriju, i da ih sklone od očiju javnosti, ili makar da ih prikažu u drugačijem svjetlu. A od strane građana „opstrukcija“ postoji iz više razloga, od unaprijed prihvaćenih obrazaca prema kojima „iza“ nezavisnih neko stoji, da ono što oni pišu i rade uglavnom je motivisano nekim ciljevima koji svakako nisu na dobro i za dobro Crne Gore, preko nemogućnosti samih građana da dođu do nezavisnih medija, bilo zbog ekonomskih ili zbog nekih drugih razloga, sve do postojanja straha od nezavisnih medija, jer jedan broj građana jednostavno nasmije da čita ili gleda nezavisne medije, cijeneći to time da bi se zamjerio nekome od koga mu zavisi egzistencija. Znači značajan broj građana neće, ne smije, ne može ili ne želi da bude informisan. Odnosno po meni jedan dobar dio ljudi bi da bude informisan, ali samo fakultativno. Možda da sazna za nešto, ali da na svaki način izbjegne da bude dio toga, i naročito da to što sazna ne dozvoli da mu promijeni svijest i lojalnost onima za koje glasa. Zato i nije neobično da recimo dnevnik u pola sedam na TV Vijesti gleda oko 160 000 ljudi, što značajno prelazi broj ljudi koji obično glasaju opoziciju, jer očigledno da ima znatan broj onih koji su neopredijeljeni, neutralni ili čak glasaju vladajuće stranke. Očigledno da dobar dio glasača vlasti želi makar da čuju i drugu stranu. Pitanje je kako te ljude, kod kojih očigledno postoji potencijal za promjene, odnosno potencijal za kritičko razmišljanje i prepoznavanje opravdanog javnog interesa, kako od njih napraviti aktivne korisnike „psa čuvara demokratije“, tj. nezavisnih medija, kako kod njih razviti želju za mijenjanjem i ne mirenjem sa postojećim stanjem.

(Elvis)

Sloboda informisanja kao i otvorenost medija ka svim aktivnim političkim snagama pod istim uslovima najbitniji je uslov za postojanje političke demokratije, građanskog društva i demokratske javnosti u pravom smislu te riječi.

Demokratija egzistira na borbi različitih misljenja kroz postojanje socijalne klime koja podržava i pospešuje javno diskutovanje o različitim stavovima i mišljenjima i spriječava svaki vid diskriminacije kako prema onima koji iznose informaciju tako i prema onima kojima je upućena.

Posjedvanje ili uticanje na informacije danas je veoma značajan politički kapital, jer su mediji ti koji oblikuju jednim dijelom političku svakodnevicu. Iako sredstva masovne komunikacije imaju veliki uticaj na formiranje javnog mnijenja, kursorici medija (primaoci poruka) još uvijek imaju najveću (latentnu) moć da kroz slobodu izbora što da gledaju čitaju slušaju formiraju svoj stav i odnos prema aktuelnim političkim pitanjima i određuju da li će mediji imati emancipatorsku ili manipulativnu ulogu.

Crnogorska javnost uglavnom ne reaguje na pitanja od javnog značaja koja iznose mediji, ili ukoliko reaguje to je trenutna reakcija koja se brzo zanemaruje i u najvećoj mjeri zaboravlja. Može se reći da u crnogorskom društvu ne postoji kritička javnost u pravom smislu te riječi ali to ne znači da se radi o nedovoljno obrazovanom i neinformisanom društvu sa niskim nivoom kulturom. Uprkos impozantnom broju medija i informacija u društvu postoji veoma izražena apatija i nezainteresovanost za razrješavanje bitnih političkih problema, kao što su korupcija, zloupotreba službnih položaja, i zloupotreba državnih resurse.

Građani su svakodnevno kroz pisane medije izloženi opravdano kritičkim tekstovima usmjerenim ka određenim institucijama ili pojedincima koji krše Ustav i Zakone Crne Gore, ali bunt izostaje, ne postoji građanska neposlušnost kao mehanizam koji bi doprinijeo eventualnoj promjeni vlasti ili barem većem stepenu poštovanja Zakona od strane onih koji te zakone donose i nadziru njihovu primjenu. Ne reagovanjem građani nekorektno i protivzakonito

ponašanje i praksu tolerišu i posmatraju kao normalnu pojavu jer po njima onaj koji ima političku moć je „svemoguć“ i „nedodirljiv“ i može sebi da pruži luksuz da radi šta hoće. Osnova na kojoj crnogorski sistem opstaje već dugi niz godina i vuče za sobom ogroman teret korupcije jeste upravo narod koji u sebi nema bunta i kritičke svijesti nego žmuri i toleriše trenutnu nepravdu jer je ona manje opasna od neke neizvjesnosti koju nosi eventualna promijena.

Da li se može govoriti o demokratskom društvu ukoliko kod građana postoji bojazan da se javno istupi i pokrene akcija ili podrži neka kampanja koja poziva na odgovornost a koju pojedini mediji plasiraju.

(Tanja)

Građani ne reaguju na zloupotrebe službenog položaja i državne imovine koje iznose mediji, jer ih ne prepoznaju kao zloupotrebe. Nakon dvije decenije vlasti jedne partije (da ne pominjemo prethodni jednopartijski sistem) granica između partijskog i državnog je potpuno zamagljena i značajno pomjerena. I bez obzira koliko puta mediji ponovili da neko zloupotrebljava npr. službeno vozilo, građani to ne osjećaju kao povredu javnog interesa, već kao nešto što je normalno, što „svi rade“, što „nije strašno“.

Nikad neću prestati da se oduševljam američkim sistemom u kojem „novac poreskih obveznika“ nije bezbojna fraza kojoj niko ne zna značenje, već stvarnost sa kojom se živi. Svaki Amerikanac svakog dana u kupovini računa poreze, i svake večeri zna koliko je tog dana dao novca za koji budžet. I na kraju godine zna tačno koliko je doprinio da bi sistem funkcionisao. I onda je sasvim normalno da je jako povrijeđen kad se neko vozi na njegov račun.

(Milica)

KOMENTAR PREDAVAČA

Pitanje je sta su, zapravo, nezavisni mediji i koliki je stepen njihove stvarne nezavisnosti. Ja bih, u tom kontekstu, radije upotrijebila neku frazu u kojoj dominira pojam - profesionalizam. Vazno je da su novinari i urednici profesionalci i da se, svakodnevno, rukovode etičkim pristupom poslu, postuju zakone, etički kodeks novinara kao i da poznaju, koliko god je to moguće, međunarodne standarde i citaju dokumente npr. Savjeta Evrope u kojima su razne preporuke. Takodje, presude Evropskog suda za ljudska prava u predmetima koji se ticu slobode izražavanja mogu biti korisne za razumijevanje dozvoljenog i nedozvoljenog u novinarstvu jer vrlo dobro objasnjavaju sustinu i smisao ljudskih prava novinara ali i onih o kojima izvještavaju. Javni interes, opravdani, naravno, treba i mora da bude 'vrhovno božanstvo' svakom novinaru. Publici, tj. gradjanima, ostaje da odluče sta ce citati i gledati i mediji ce biti jaki zavisno od 'snage' koju mu publika daje (vise citalaca i gledalaca-vise oglasivaca. Tu, naravno, ima izuzetaka u vidu medija koje placaju gradjani. Javni servisi treba da postoje i da emituju ono sto je u javnom interesu - najobjektivnije moguće informacije, obrazovni i kulturno-umjetnicki program i sl. Ostali su na trzistu pa gradjani mogu, ali ne moraju da ih citaju/gledaju. Pred Crnom Gorom je tek izazov formiranja istinskog gradjanskog drustva. Drustva koje nece okretati glavu od smeća pored puta, zloupotrebe drzavnih auta ili bolovanja npr. O korupciji, kriminalu i sl.tek treba ozbiljno da 'razgovaramo' i djelujemo.

Marijana Bojanić